

Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості

Юлія Тимкова, Тетяна Керанчук

Національний університет харчових технологій

Вступ. Харчова промисловість являє собою сукупність галузей, що складаються з різнопрофільних підприємств, які об'єднуються, з одного боку, технологічними та господарськими взаєминами, з іншого – зв'язком із сільським господарством, торгівлею і т.д. Від ефективності роботи харчової промисловості багато в чому залежить вирішення завдання забезпечення населення високоякісними продуктами харчування. Тому, одним з найважливіших напрямів є впровадження прогресивних технологій, розробка нових продуктів та організаційних рішень, оскільки інноваційні процеси є основою економічного розвитку, визначають успіх діяльності, забезпечують виживання і фінансову стабілізацію підприємств. В зв'язку з цим надзвичайно актуальним є питання вибору та механізму залучення найбільш вигідних джерел фінансування інноваційних процесів на підприємстві.

Матеріали і методи. Методологічною основою дослідження є методичні підходи вітчизняних та зарубіжних учених з проблем фінансування інноваційної діяльності харчових підприємств України. У роботі використано абстрактно-логічний метод – для теоретичного узагальнення й формулювання висновків; економіко-статистичний – для аналізу джерел фінансування підприємств України.

Результати. Для підприємства інновації – це ключ до ефективного функціонування. Адже головна мета будь-якого підприємства полягає в отриманні цільового прибутку. Саме інноваційні процеси, що проходять на підприємствах, покликані як максимізувати доходи, так і мінімізувати витрати. [1]

В Україні основною проблемою харчової промисловості є те, що виробниче устаткування на підприємствах здебільшого зношене і застаріле.

Активізація інноваційних процесів забезпечує впровадження у виробництво новітніх технологій, що прискорює науково-технічний прогрес і економічне зміцнення галузі.

Інноваційна діяльність - це діяльність, спрямована на використання і комерціалізацію результатів наукових досліджень і розробок, для розширення і відновлення номенклатури, а також поліпшення якості продукції, що випускається (товарів, послуг), удосконалення технології їхнього виготовлення з подальшим впровадженням і ефективною реалізацією на внутрішньому та зарубіжному ринках. [2]

Проведення ефективної інноваційної діяльності вимагає значних фінансових вкладень. Тому особливої актуальності набувають дослідження формування й використання джерел фінансування інноваційної діяльності.

Інноваційна діяльність на підприємстві харчової промисловості потребує не лише інтелектуальної активності працівників, але й активної фінансової підтримки. Основними джерелами фінансування інноваційної діяльності харчових підприємств України є власні кошти підприємства, кошти іноземних інвесторів, кошти держбюджету та інші джерела, не заборонені законодавством України. Аналіз джерел фінансування інноваційної діяльності підприємств харчової промисловості України за 2011-2013 рр. свідчить про те, що перш за все, витрати на інноваційну діяльність покриваються за рахунок власних коштів підприємств (табл. 1). Так, наприклад, у 2011 р. власні кошти склали 53 % загальної суми витрат, кошти держбюджету – 1 %, кошти іноземних інвесторів – 0,4 % та інші джерела – 45,6 %. Але у 2013 р. відбулися кардинальні зміни стосовно співвідношення витрат на фінансування інноваційної діяльності підприємств України до загальної суми витрат, а саме, власні кошти склали 73 %, кошти держбюджету – 0,3 %, кошти іноземних інвесторів – 13 % та інші джерела – 13,7 % відповідно (рис.1). З цього можна зробити висновок, що

витрати на інноваційну діяльність підприємств харчової промисловості України за різними джерелами фінансування мають нестабільний характер. Даний факт має негативний вплив на обсяги інноваційних розробок та інноваційних продуктів, що випускаються підприємствами. В цілому, у період з 2011 по 2013 рр. спостерігається тенденція до постійних коливань обсягів витрат з різних джерел фінансування.

Таблиця 1

Джерела фінансування інноваційної діяльності підприємствами України в 2011-2013рр.

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за рахунок коштів			
		Власних	Державного бюджету	Іноземних інвесторів	Інші джерела
2011	14333,9	7585,6	149,2	56,9	6542,2
2012	11480,6	7335,9	224,3	994,8	2925,6
2013	9562,6	6973,4	24,7	1253,2	1311,3

Джерело: розроблено на основі [3]

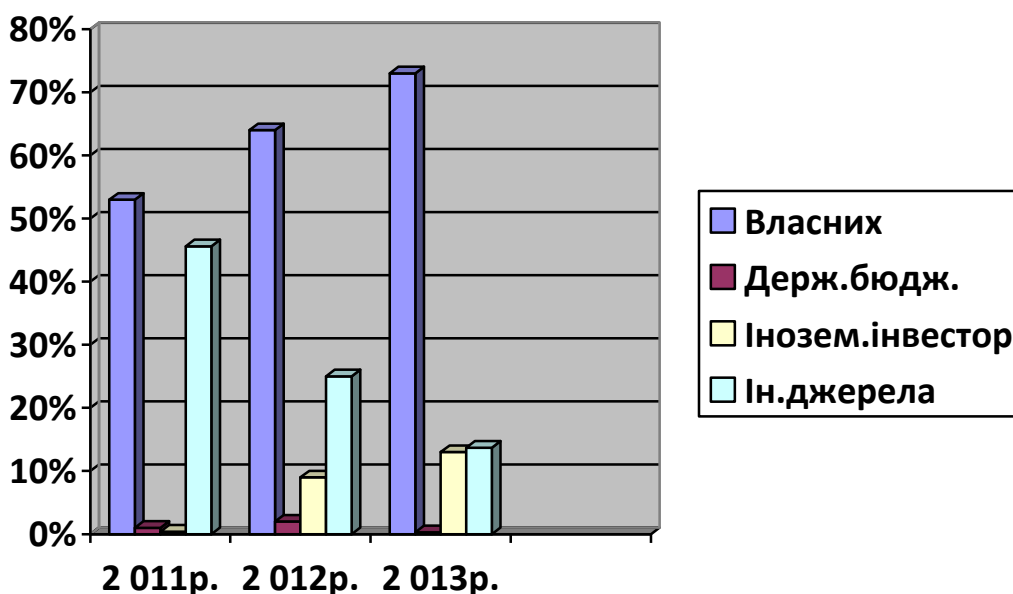

Рис.1 Обсяги фінансування, млн. грн.

Наведені вище дані свідчать про те, що основним джерелом витрат на інновації є власні кошти підприємства. Дані витрати включають витрати на оплату праці, матеріальні витрати та інші поточні витрати, капітальні вкладення (за винятком суми амортизаційних відрахувань на повне відновлення основних засобів) [4].

Існують декілька фінансових джерел, які відносяться до власних коштів підприємства. Серед них можна виділити наступні: прибуток підприємства, акціонерний капітал, страхові відшкодування,

внески, амортизаційні фонди, безоплатні інвестиції, нематеріальних активів та цільові надходження.

Аналіз статистичних даних щодо джерел фінансування інноваційної діяльності показав, що лише незначна частка витрат на інноваційну діяльність покривається за рахунок коштів держбюджету. Однак, держава має можливості щодо фінансової підтримки інноваційної діяльності підприємств України, які детально відображені у Законі України «Про інноваційну діяльність», який наголошує, що державна фінансова підтримка інноваційної діяльності підприємств України може бути надана шляхом повного або часткового (до 50%) безвідсоткового кредитування пріоритетних інноваційних проектів, повної чи часткової компенсації відсотків, сплачуваних підприємствами, які займаються інноваційною діяльністю комерційним банкам та іншим фінансово-кредитним установам за кредитування інноваційних проектів, надання державних гарантій комерційним банкам, що здійснюють кредитування пріоритетних інноваційних проектів та за рахунок майнового страхування реалізації інноваційних проектів [4].

Також з табл.1 можемо бачити, що у 2011 році обсяг іноземних інвестицій становив 56,9 млн. грн., а у 2013 році – підвищення до 1253,2 млн. грн. З наведеного можна стверджувати про нестабільний характер потоків іноземних інвестицій у інноваційну діяльність харчових підприємств України. Це можна пояснити тим, що іноземні інвестори не поспішають робити капіталовкладення саме через нестабільність національного законодавства України. Крім того, внутрішня інвестиційна активність у нашій країні паралізована, в тому числі й через політичні ситуацію. По-друге, відсутність в Україні якісних і перспективних інвестиційних проектів. Проте, за рахунок того, що підприємства України почали ефективніше використовувати нові знання та досягнення науково-технічного потенціалу, через впровадження новітніх технологій та розширення асортименту продукції, через виходи на нові світові ринки у 2013 році, сприяло збільшенню потоків інвестицій у підприємства харчової промисловості. Серед держав, які здійснюють найбільші вкладення в нашу харчову промисловість можна виділити: Нідерланди – 596,2 млн. дол. США, Кіпр – 481,5, Швеція – 220,9, Велика Британія – 125,9, Швейцарія – 87,5, Німеччина – 67,5. Має значення також той факт, що попри нестабільну економічну і політичну ситуацію в Україні, майже всі країни-інвестори нарощували свої капіталовкладення в галузь (крім Італії, Франції та США).

Останнім, але не менш важливим джерелом фінансування є інші джерела, які включають: кредити на інновації, венчурний капітал, отримані форвардні контракти на поставку продукції, що освоюється, із відстроченим терміном поставки, але за наявності авансових платежів та випуск і розміщення акцій і облігацій, які можуть бути конвертованими один в одного. Найбільш активне фінансування з даному напрямку здійснювалося у 2011 р. і склало 6542,2 млн. грн., а у 2013 р. скоротилось майже у чотири рази до 1311,3 млн. грн. Таке зменшення фінансування спричинене нестабільністю кредитних коштів у інноваційних процесах. Підприємства вдаються до залучення кредитів виходячи із умов його доступності та потреб, що виникають. Жорсткі умови та короткі терміни надання кредитів, необхідність наявності застави, розмір відсоткових ставок, тощо, стримують використання цього джерела[5].

Всі фінансові надходження для підтримання інноваційної діяльності підприємств України розподіляються за відповідними напрямками діяльності.

Розглянемо динаміку витрат підприємств України на інновації за напрямками у період з 2011 по 2013 рр. (табл. 2). Аналіз структури витрат показав, що у 2013 р. витрати на дослідження і розробки склали 17,1 %, на придбання інших зовнішніх знань – 0,9 %, витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 58 % та інші витрати – 24 %.

Таблиця 2

Витрати за напрямками, млн. грн.

Роки	Загальна сума витрат	У тому числі за напрямками				
		Дослідж. і розробки	Придбання ін. зовн. знань	Підготовка виробу для впровадж. інновацій	Придбання машин,обладн. та програмного забезпечення	Інші витрати
2011	14333,9	1079,9	324,7	X	10489,1	2440,2
2012	11480,6	1196,3	47,0	X	8051,8	2185,5
2013	9562,6	1638,5	87,0	X	5546,3	2290,9

Джерело: розроблено на основі [3]

Найменшу частку загальних витрат на інновації складають витрати на придбання зовнішніх знань. Це означає, що підприємства майже не закуповують технології та інноваційні ідеї за кордоном. Замість цього велика частина витрат спрямовується на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення. Згідно статистичним даним у 2011 р. витрати на придбання зовнішніх знань склали 324,7 млн. грн., а витрати на придбання машин, обладнання та програмного забезпечення – 10489,1 млн. грн. Але у 2013 р. дані витрати зменшились майже вдвічі і склали 87 млн. грн. та 5546,3 млн. грн. відповідно. ! В презентацію можна дати таблицю зі структурою напрямків використання витрат!

Дані Державної служби статистики України щодо інших витрат вказують на те, що підприємства з кожним роком поступово збільшують норму витрат, про що свідчить показник 2013 р. який досяг 2290,9 млн. грн.

Висновки. Отже, з усього вище сказаного ми можемо зробити такі висновки, що постійно зростає питома вага фінансування інновацій харчової промисловості за рахунок власних джерел. Також необхідно зауважити, що на підтримку інноваційної діяльності спостерігається мала частка фінансування з боку держави.

Для підвищення інноваційного розвитку, з нашої точки зору, є необхідним збільшення державного фінансування. Однак для цього державна фінансова політика має бути спрямована на:

- збільшення обсягів кредитування інноваційних проектів;
- створювання умов, які б стимулювали збільшення обсягів власних коштів підприємств, які витрачаються для розвитку інноваційної діяльності [7].

Якщо держава прийматиме участь у підтримці інноваційного розвитку галузі, то збільшиться впровадження у виробництво провідних і новітніх технологій і збільшиться частка розробки та запровадження інноваційних проектів.

Література.

1. Менеджмент та маркетинг інновацій [Монографія] / Суми. - ВДТ «Університетська книга»; С. М. Ілляшенко. – 2004. – 518-527 с.
2. Колодійчук А.В. Оцінка інноваційного розвитку харчової промисловості України: монографія / Колодійчук А.В. - Львів 2010. - 94 с.
3. Державна служба статистики України. Офіційний сайт [Електронний ресурс]: Режим доступу [http://www.ukrstat.gov.ua/].
4. Наука та інновації : (статистичні дані) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.ukrstat.gov.ua/.
5. Закон України «Про інноваційну діяльність» : за станом на 4 лип. 2002 р. / Верховна Рада України. — Офіц. вид. [Електронний ресурс]. – Режим доступу :. http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/40-15
6. Фінансування інноваційної діяльності : (текст) [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://lib.lntu.info/book/fb/pesp/2012/12-40/page14.html
7. Інноваційний ресурс господарського розвитку: Монографія - за ред. к.е.н. В.П. Мельника. – К. 2005. - С.145-153.